

Är Gud fransman eller globaliseringsanhängare?

| av Jacob Arfwedson

Fransk ekonomi är en dyster historia. Och än så länge nöjer sig regeringen med att förvalta den förvuxna välfärdsstaten. Men den globala kapitalismen ser plötsligt ut att ha fått nya vänner i Paris schangtila salar.

2003 BJÖD på ett antal samhällskritiska böcker som sannolikt markerar en viss vindkantring i den franska debatten. En av dessa är *La France qui tombe* (Editions Perrin, 2003) av ekonomen och historikern Nicolas Baverez, kolumnist i *Le Point* och *Le Monde* och framför allt känd som specialist på deflationsprocessen.

Hans analys är kort och kärnfull: samtidigt som den franska ekonomin inte har hämtat sig från 1970-talets kriser drabbas den med full kraft av konsekvenserna av Berlinmurens fall, globaliseringen och den 11 september. Några brutala siffror skadar inte:

- 5,1 miljoner offentliganställda (2003) mot 4 miljoner (1980)
- en statsskuld motsvarande 62 procent av BNP (2003) jämfört med 23 procent (1980); sedan 1995 har statsskulden nära nog fördubblats i absoluta tal (från 550 till 950 miljarder euro). Till detta skall läggas 20 miljarder (förluster) och 130 miljarder euro (skulder) för de statliga företagen
- de icke-fonderade pensionsåtagandena uppgår till 220 procent av BNP
- på 1970-talet var Frankrikes BNP 25 procent högre än Storbritanniens; idag är den 9 procent lägre
- 2001 låg landet på 10:e plats i EU och 19:e plats bland OECDs medlemsländer i BNP per capita; tillväxten räckte till 25:e plats bland OECDs 30 medlemmar

Jamen, säger de offentliganställda, de som arbetar i den privata sektorn tjänar åtminstone betydligt mer. Icke: den genomsnittliga inkomsten inom offentlig tjänst år 2000 var 22 188 euro jämfört med 16 520 euro för en privatanställd. Ett av de mer groteska exemplen är TGV-lokförarna:

en nettoinkomst på 75 000 euro för en 25-timmars arbetsvecka, gratis sjukvård och pension vid 50 års ålder...

Frankrike har ont i staten, som Guy Sorman uttryckte det redan för flera år sedan. Landet kan inte reformeras, säger många observatörer, ibland skuldmedvetet men i vissa fall med ett slags besynnerlig panache: vi är verkligen annorlunda, och vad betyder egentligen 1 000 miljarder euro, vänner emellan? Ibland frestas man att hålla med: visst, det är bara fransmän som kan vara så dumma och råa att de medvetet offerar sina barns ekonomiska framtid. Men så är det förstås inte.

HÖGERN STÅR TILL VÄNSTER

Naturligtvis kan Frankrike reformeras; men grundvillkoret, sine qua non, är politisk vilja och en klar färdriktning. "Il est urgent d'attendre" (det vill säga det brådskar med att vänta), var ett av Mitterrands favorituttryck; detta ledde till den så kallade "ni-ni" doktrinen (1993–95), det vill säga varken nya socialiseringar eller nya privatiseringar. Och Chirac har i realiteten adopterat samma devis. På något annat sätt kan man knappast förklara varför snart 9 års regerande utmynnar i ett ekonomiskt rättbo. Att socialisten Lionel Jospin var premiärminister under 5 år är varken tillräckligt eller trovärdigt som förklaring. (När Alfred Sauvy av Léon Blum 1936 erbjöds att inträda i Front Populaires regering uttryckte han tvivel om dennes insikt i ekonomiska frågor. Blum replikerade irriterat: "Begrep jag något om ekonomi vore jag väl inte socialist!")

Sanningen är att vänstern står till vänster; så ock högern. Resultatet blir överbudspolitik där nya subventioner ser till att välfärdsstatens hugg-sexa saknar stängningstider. Men ansvaret ligger på regeringen som väljer att sitta i båten,



ta fan med, kasta bort årorna och driva redlost på opinionsvågorna.

Med enbart ett offentligt utgiftsstopp 1997 skulle man ha kunnat fira "skattefridagen" den 9 juni i stället för den 14 juli (!). På medeltiden betraktades en man som fri när han hade gjort 40 dagsverken för sin herre; ytterligare pålagor betraktades som slaveri. Under 2003 arbetade de franska skattebetalarna 195 dagar för staten (Se Contribuables Associés (www.contribuables.net))

Medan Baverez levererar en glasklar analys förblir hans förslag rätt diffusa. Han föreslår ökad "koordinering" av Eurolands ekonomiska politik, sänkt företagsbeskattning till EU:s genomsnitt 25 procent samt reform av beskattningen av "stora" förmögenheter (varför inte avskaffa den, eftersom kostnaderna överskrider intäkterna enligt finansdepartementet?).

Chockterapi är en tänkbar lösning, liksom 1958, skriver Baverez, men skillnaden är att dagens läge "saknar ett yttre hot". Tvärtom: globaliseringen är ett hot för dem som lever på skattefinansierade privilegier. Men för dem som tvingas betala räkningen bör globaliseringen ses som ett löfte.

Allt detta är, eller borde vara, uppenbart för en normal nyhetskonsument. Därför är det intressant när Alain Duhamel skriver en indirekt replik till Baverez (*Le désarroi français*, Plon 2003).

Duhamel radar upp fyra "väktare" av fransk immobilism: suveränistiskt motstånd mot EU-lagstiftning, globaliseringsmotstånd, konservativ korporatism samt en odelad beundran för "anglosaxisk" liberalism. Man kan väl hålla med om de första tre, men den sistnämnda är obegriplig: förklaringen är sannolikt att Duhamel tillhör det etablissemang som Baverez angriper, och följaktligen känner sig träffad. Liberal är han inte.

ELITEN LYSSNAR INTE

Söker man en bredare analys som belyser fransk dekadens i ett europeiskt och internationellt perspektiv rekommenderas Charles Gaves essä *Des lions menés par des ânes* (Laffont 2003). 1983, då den franska socialismen var som mest otyglad, besökte Gave en rådgivare till Mitterrand för att förklara varför francen snart skulle kollapsa. Höge vederbörande (vi gissar på Jacques Attali) lyssnade artigt och sade till slut: "Men, monsieur, om någon begrep något om detta, då borde ju vi känna till det." En anekdot som elegant sammanfattar Frankrikes dilemma: eftersom landet styrs av en elit som genomgått nationens bästa skolor kan man ju svårligen tänka sig att makthavarna riskerar att missa väsentliga fakta. Men siffrorna talar ett annat språk.

Gave visar med en ovedersäglig metodologi hur och varför Frankrike halkar efter sedan tre decennier. Ett av de främsta problemen är den mekanism som konsekvent

belönar rentiern bättre än entreprenören, dvs det är mer lönsamt att investera i till exempel statsobligationer än i aktier. Denna tendens var särskilt tydlig för ett tiotal år sedan då kortrantorna i kraft av francens koppling till D-marken var långt högre än börsens avkastning, utan risk.

Men den allmänna bilden är långt allvarligare (siffrorna kommer från den svenska databasen ECOWIN, www.ecowin.com):

1) under 1990-talet, då världsekonomin växte snabbt, saktade tillväxten ned både i Frankrike, Tyskland och Italien

2) 1981 hade alla dessa länder samt USA 7 procent arbetslöshet; 20 år senare är situationen markant annorlunda: 3 procent i Storbritannien, 6 procent i USA (trots miljoner nya invandrare sen 10 år!) 9.4 procent i Tyskland, 9.5 procent i Frankrike och 8.5 procent i Italien.

3) tillväxt ger nya jobb och inte tvärtom

4) en fransk investerare med en aktieportfölj på 100 dollar 1990, som vid denna tidpunkt beslöt att sälja för att investera i amerikanska aktier, skulle idag kunna sälja 65 procent av sitt innehav och köpa tillbaka sina franska aktier och samtidigt behålla 35 procent av sin amerikanska investering; annorlunda uttryckt, samma aktieportfölj var värd 225 dollar i USA och 125 dollar i Frankrike år 2003.

Men även i Europa har andra länder lyckats bättre än Frankrike med att kontrollera de offentliga utgifterna. Om den franska staten kräver 55 procent av BNP blir 45 procent kvar i den privata sektorn. Ett annat land (till exempel Holland) kanske väljer att ta 30 procent för staten och lämna 70 procent åt den privata ekonomin. Men eftersom tillväxt i allt väsentligt produceras av det privata näringslivet, och även om den sistnämnda staten "bara" tar 30 procent kommer den ändå efter några år att ha högre inkomster än den franska staten ...

C. Northcote Parkinsons "svenska lag" gäller alltså (och inte bara i Sverige): satsa på välstånd och sysselsättning blir följden; satsa på sysselsättning och följden blir allt annat än välstånd. Sedan 1973 har 55 miljoner arbetstillfällen skapats i USA, i Euroland blott 5 miljoner.

Den 15 november organiserade Alain Madelin en konferens i Paris på temat globalisering där hedersgästen Johan Norberg höll ett bejublat anförande om världskapitalismens välsignelser. Att han överhuvudtaget var där och blev hörd bör ses som ett tecken på att idéer har konsekvenser, även om det tar tid. Det som återstår är att få våra beslutsfattare att nå samma insikter som entreprenörer och jordbrukare i Afrika och Asien, nämligen att kapitalism och frihandel inte är problemet, utan lösningen.

Jacob Arfwedson (jarfwedson@yahoo.com) är frilansskribent, bosatt i Paris.